

קיאונים

שבועון לספרות, לחינוך ולדברי אמות

יוצא עלידי
אגודת הסופרים העברים בארץ-ישראל

העורכים
י. ד. ברקוביץ
פ. לחובר

חברי המערכת: אשר ברשיעקב סיכמן ושי צמח

גליון עשרים

תל-אביב, כ"ה בתמוז, תרפ"ט

שנה ראשונה

שמואל טשרנוביץ

הקיימת ויחד עם זה פרסם מאמרים רבים ב"הארץ" וב"העולם". שמהם הצטיינו רשמית-המסע שלו מתפוצות הגולה הוא כתב במשך כל הזמן גם מכתבים מארץ-ישראל ומאמרים על חי הארץ. שנתפרסמו בעתונות האידית בחוץ-לארץ. במשך כל השנים נתן הרבה מכתבי לחיים הצבוריים, ובשנה האחרונה היה כמעט רוב זמנו מסור לעניני הצבור. הוא היה חבר פעיל ועובד באגודות רבות, וביחוד ב"אגודת הסופרים". שהיה אחד ממחדשיה והיה חבר הועד המרכזי ומזכירו. הרבה מכתבי נתן ליסוד ה"מאזנים". בחברת-הנאמנים של "אוהל שם" היה הוא בא" כח הסופרים. בחדשים האחרונים התמכר לעבודת הועד הלאומי. שנמנה שוב למזכירו הראשי. ול"כנסת ישראל". וכנסיעותיו הרבות לסדור עניני העבודה בא למקומות. ששם רבה השנה. לרגל הגשמים המרובים. הקדחתו ונפגע בה. הוא חלה את מחלתו ומת בה.

על קברו

לא. לא דברי הערכה נדבר הפעם. בשעה שמתנו היקר עוד מוטל לפנינו. עוד יותר מדי חזק רגש הכאב והצער על האבדה. הזאת לספרות העברית. לעתונות העברית. לתחית העם ולבנין הארץ. ואנו לא נעלים את הצער הזה בלבושי פילוסופיה ובפתגמי חכמים. בלב מורתח אנו עומדים בפני מהלומת הגורל. אנו נדהמים וגם נבוכים. אם היה איש בתוכנו. הסופרים-הפובליציסטים. שהיה מעורה בקרקע החיים והיתה לו זכות החיים. היה זה חברנו היקר שמואל טשרנוביץ. כי היה כולו נתון לחיים. "עם שהר" נתעורר לעבודת-החיים של עמו ועל משמרתו. עמד הכן עד יומו האחרון. שבא בלי עת. נתחלפו התקופות. אך הוא לא נתחלף עמתי. לא היתה שעה שלא מצאה אותו בין עובדיה ולא היתה עבודה אשר בה נפקד מקומו. ותמיד על יד כל עבודה ועבודה. המשיך את עבודתו העתונאית. את עבודת התמיד שלו. שהיתה לו גם עבודתו העיקרית ובה מצא את בסויו העיקרי. כ"ספוג" ספג את הכל. את כל המתרחש בחיי

ביום השלישי. כ"ב בתמוז. מת במעונו בתל-אביב מיחה חסופה הסופר שמואל טשרנוביץ. ביו" בתמוז חלה במחלת המלריה הטרופית וכיום כ' בתמוז הוקל לו ונראה כאילו סרה ממנו המחלה. אך למחר התגברה שוב והלכה וגברה במהירות גדולה. בשמונה שעות בבוקר. כ"ב בתמוז. מת. בן ארבעים ותשע היה במותו.

ש. טשרנוביץ נולד בשנת תר"מ בעיירה סיביזש שבפלך וויטבסק במשפחת רבנים. הוא למד בישיבות ופירש אחר-כך להשכלה. עם התעוררות התנועה הציונית נספה טשרנוביץ אליה והיה מזכירו של מורשה הציונים בגליל גרודנה. הרב מסופוצקין. אחר-כך עבר לאודיסה. ששם גר אחיו. חיים טשרנוביץ (רב צעיר). בשנת תרס"ג בא לןרשה ועבד שם ב"תושיה". עם יסוד "הזמן" בוילנה עבר טשרנוביץ שמה והיה חבר המערכת של "הזמן". שם הראה את ראשית פעולתו בתור עתונאי. שהצטיין בה בחריצות מיוחדת במינה. הוא הדפיס ב"הזמן" פיליטונים רבים ומאמרים. לרוב בחתימת שם "ספוג". בוילנה היה ביתו בית-ועד לסופרים הצעירים. שביניהם נמצאו אחדים מיוצרי שירתנו וספרותנו הצעירה. בשנת 1910 עבר טשרנוביץ לרשה ועבד ב"הצפירה" של סוקולוב-פרישמאן. מלבד המאמרים הרבים שפרסם ב"הצפירה". הדפיס שם בהמשכים רבים את המונוגרפיה שלו על-דבר "בני-משה" (יצאה גם בספר מיוחד). בראשית המלחמה עזב את ררשה ובא לרוסיה והיה שם חבר מערכת "העם". שיצא כמוסקה. בשנת 1918 ישב טשרנוביץ בקיבוץ ונמנה בין עורכי השבועון הציוני "דאס אידישע פאלק". בשנת 1921 שב לפולין וכעבור זמן קצר יצא לארץ-ישראל ונתמנה למזכיר הועד הלאומי. והיה גם עוזר קבוע של "הארץ". בשנת 1925 השתתף במערכת "הארץ". אחר-כך יצא אל הגולה. לפולין. ליטא. לטביה וכו'. עם משלחת קרן היסוד. אחרי מות אשתו לפני שנה וחצי שב לארץ. בינתים יצא פה קובץ-כתביו בשם "עם שחר". בשובו לארץ עבד כקצין

ובסתון כטשרנוביץ היה עלול ומוכשר לגשת אל עבודה כזאת והנה עלתה בידו העבודה הזאת ומיד הוא נגש לעבודה השניה: אל יסוד «מאזנים» הוא היה רוח החיה ביסוד המפעל הזה בלעדיו לא היינו יכולים להוציא את זה לפעולות.

ובעוד אנו גועצים אתו איך לשכלל יחד אתו את אשר החל והנה - סוף פסוק: וימת שמואל. והנה לא רק אסון אישי טרגי כדאם גם למעלה מזה: כי אנשים כשמואל טשרנוביץ זקוקים דוקא לאריכות ימים. הם צריכים להכנס לגיל של «סבא» אז גם אז הם נותנים את פירותיהם המשובחים ביותר. ורשאים היינו לקוות כי כזה יהיה גורלו של אחינו שמואל טשרנוביץ והנה קדמהו המות.

עוד אתמול התהלך בין החיים כשהוא מחובר אל החיים ויוצר חיים. והנה נגדע כמעט בלי משים - ואיננו יוס לאחר פתיחת הקונגרס הציוני אשר ממנו נקדה תחל תקופה חדשה בתחית העם והארץ. עצם את עינינו לנצח מי ששר. עוד את שירת הקונגרס הראשון. «עם שחר» אחד הכשרים ביותר בין מבשרי התחיה. אחד אשר הרגיש את הרגשת העם ואשר מסר את הרגשתו בכשרון ובאמת ובפשטות. אם יש תנהומים על האסון הרב הזה הרי היא ההרגשה שהוא חי בטפחות ימיו יותר משחיים אחרים מרבי-שנים. רק שנים מספר ישב אתנו בארץ. והנה לא היתה פנת-חיים אשר לא השתתף בה. אם בפעולה ואם בהרגשה ובתאור. ואם מתוך ענותנותו ופשטותו היה אולי בעיניו בבחינת «שמואל הקטן». הנה העם שפט אחרת. עדה הלוייה הנהדרה. כי שמואל היה חביב-העם. חביב-הצבור וחביב-היחידים. ואנו חבריו-לעט נשא את שמו וזכרו אתנו ימים רבים.

שמואל טשרנוביץ ז"ל

ר' בנימין

בְּלִקְתָּו...

לפני שבוע ימים יום לפני חלותו פגשתי בשדרות רוטשילד. בשעת ערב מאוחרת. הייתי עיף או מהרתי הביתה - ועברתי על פניו בדממה. למחרת נפל על המטה. אשר לא ירד עוד ממנה. בשעת מחלתו בקרתי. אבל כל פעם בשעה שהיה שרוי בחום גדול. ולא נתן לי לראות מאז את פניו ולא ברכתיו לפני לכתו מאתנו לנצח.

ועתה ככל מעות שאין לתקנו. מציק לי הדבר מאד. למה לא נגשתי או אליו? למה לא האירותי אליו את פניו למה לא אמרתי לו מלה טובה אחת. דבור מעודד אחד. - ואני הלא ידעתי. שהיה בימיו האחרונים נתון בעצבות גדולה וראה את עצמו כל-כך בודד. עוזב. קרוע?

עתה אני מהרהר תכופות בדבר ולבי ככד עלי מאד. אין אנהנו יודעים לגשת אל הקרובים לנו בעוד מועד. ואנחנו

האומה. את כל מאורעות החיים. מרובי-הצער ומעוטי-הנחמה; אך כהאירו את המאורעות באספקלריה שלו. דרך הרגשתו הוא. והנה ניטל מן המאורעות האלה הרבה ממירותם. שוב האיר שחר חדש. בקצו מחדש זהרורי שמש ובשרו בוא יום חדש ותקוה חדשה.

שמואל טשרנוביץ במה זכה? במה קנה את לב כולנו? במדה העיקרית שבתכונותיו: בלבו הטוב. נקרא-נא את הדבר בשמו ההולם: הוא היה בעל «מג טוב». מלה זו המתבטאת כיום לא בלי אירוניה. היא המציינת את אפיו. וכאן הפלא שבדברי. הוא היה איש לוחם. בעל טמפרמנט חי. ער. הנשמע גם לזעזועים נסתרים שבחי החברה. אוהב פעולה מזורזת. אוהב השתתפות בשעת התרוממות הגלים. בשעה שדרושה אינטנסיביות יתירה. ולו גם עין בהירה לראות לא רק את היפה והנשגב שבנשמת האדם. כדאם גם את האדם בקטנותו. האדם בלקויו ובצמצומו. והרי הוא גם אינו בולם את סיו ואת עטו והוא מדבר בגלוי. מראה על הנגעים ומדבר עליהם השכם ודבר והערב ודבר. אך בהיותו בעצם טוב-לב. בהיותו רחוק מרגשות שגאה ועברה. הנה מקבלים דבריו גון מיוחד. הם אינם צורכים. הם אינם עוקצים ועולבים את מי-שהוא. יש ההרגשה: לא מתנגד ערוך לקרב מדבר אחר משפטים. כדאם זהו אחיך. האוהב אותך אהבת-נפש ורוצה בסובחך. הוא המוכיח אותך על שגיאותיך. זוהי ההרגשה בהרצאותיו. בנאומו. וכך הוא גם במאמריו ופיליטוניו. אשר כתבם בעברית ובלשון שהעם שומע. הכל אהבו. כאשר הוא אהב את הכל. גם את מתנגדיו אשר הבין לרוחם. ולהבין הכל היה אצלו לא רק לסלוח הכל. כדאם גם לאהוב הכל. ולכן אנו רואים את שמואל טשרנוביץ מתהלך בין המפלגות. לא מתוך שיטה מכוונת. אף לא מתוך ריזיגנציה. כדאם פשוט

מתוך אהבה. הלב הזה אהב וחמד את כל אדם מישראל. ואיך היה יכול להתפס אל מפלגה אחת דוקא? הוא דבר שלום עם כל ישראל.

ודבר זה עשה את שמואל טשרנוביץ לחטיבה מיוחדת בעולמנו. ככל מקום בוואו זרע אהבה וזרע חדוה. הוא הסתיר בלבו את רגשי המירות והיאוש. שלא פסחו גם עליו. ונתן לאחרים רק מאוצר האמונה והתקוה והבסתון. מאוצר הלב הטוב. ואם כך הופיע בכל פנות חיינו. על אחת כמה בתוך פנתנו אנו. בתוך חוג הסופרים. באחת הישיבות האחרונות של ועד אגודת הסופרים דבר ביאליק על מצב הספרות העברית וקרא ברגש: אין לנו אב ואין לנו אם. אך אז. בהיות עוד שמואל טשרנוביץ אתנו. יכולנו להתנחם ולאמר: יש לנו אח. כי הוא היה אח לסופרים. הוא נשא בסבלם. הוא שמח בשמחתם והתעצב ביגונם. רק שב מן הגולה והנה נגש להקים ולהחיות את «אגודת הסופרים» אחרי אשר התמוטטה. רק בעל אמונה